

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๕๗/๒๕๕๕

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๔๕ (๑) ว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ มีปัญหาเกี่ยวกับ
ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง หรือไม่

ผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ร้อง เสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๔๕ (๑) ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า

ผู้ร้องได้รับหนังสือร้องเรียนจากนายวิศิษฐ์ เลาหุนรังษี นางนิภาพัฒน์ โรมรัตนพันธ์ และ
นายทัน เทียนสุวรรณ ลงวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๕ ว่า เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๕๔ บริษัท อารียา
พรอพเพอร์ตี้ จำกัด (มหาชน) ซึ่งมีนายวิศิษฐ์ เลาหุนรังษี ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ
และกรรมการผู้จัดการ นางนิภาพัฒน์ โรมรัตนพันธ์ และนายทัน เทียนสุวรรณ ดำรงตำแหน่ง
กรรมการบริหารในขณะนั้น ได้ถูกเจ้าพนักงานทำการค้นเพื่อยึด อาศัยเครื่องคอมพิวเตอร์ แผ่นซีดี
หรือสิ่งของอื่นที่เกี่ยวข้อง ที่มีการติดตั้งหรือบันทึกข้อมูลโปรแกรมคอมพิวเตอร์ละเมิดลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรม
และบันทึกการตรวจค้น ยึด อาศัยของกลางและรายงานการตรวจเครื่องคอมพิวเตอร์ของบริษัท
ต่อมาได้มีการร้องทุกข์เกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ และมีหมายเรียกผู้ต้องหาจากกองบังคับการปราบปราม
การกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมายังบริษัท และกรรมการบริษัททุกคนในฐานะผู้ต้องหา
จากกรณีดังกล่าว ผู้ร้องเรียนเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ซึ่งบัญญัติว่า

“ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้น เป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำ โดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย” เป็นบทบัญญัติที่สันนิษฐานว่าผู้ร้องเรียนซึ่งเป็นกรรมการของบริษัท อารียา พรอพเพอร์ตี้ จำกัด (มหาชน) มีความผิด โดยผู้กล่าวหาไม่จำเป็นต้องพิสูจน์หรือแสดงหลักฐาน ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้ร้องเรียนก่อน แต่กลับนำการกระทำความผิดของบริษัท มาเป็นข้อสันนิษฐานให้ผู้ร้องเรียนมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา เป็นการผลักภาระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ มายังกรรมการหรือผู้จัดการที่ต้องพิสูจน์ว่าไม่ได้อยู่เห็นหรือยินยอมด้วย บทบัญญัตินี้ดังกล่าวจึงเป็นการสันนิษฐาน ความผิดของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมาย ที่ทำให้กรรมการหรือผู้จัดการถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เช่น ถูกหมายเรียก และอาจถูกจับกุม คุมขัง ต้องขอประกันตัว โดยไม่มีพยานหลักฐานในเบื้องต้นว่ากรรมการหรือผู้จัดการได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใด อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา อีกทั้งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวยังขัดต่อหลักนิติธรรม และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง ผู้ร้องเรียนจึงส่งเรื่องให้ผู้ร้องเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๕ (๑)

ผู้ร้องเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา โดยต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่า บุคคลนั้นได้กระทำความผิดจริง ถือเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญา โดยให้โจทก์มีหน้าที่นำสืบให้ศาลเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ส่วนพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ เป็นการสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลโดยให้ถือว่า กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอม ซึ่งมีผลว่าเมื่อโจทก์สามารถนำสืบ ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขของข้อสันนิษฐานว่าบุคคลนั้นเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคล ที่กระทำความผิดแล้ว ก็จะทำให้ได้รับการสันนิษฐานว่ากรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้น เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดด้วย อันเป็นการนำการกระทำความผิดของบุคคลอื่นมาเป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐาน ให้กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลมีความรับผิดทางอาญา เป็นการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่กรรมการ หรือผู้จัดการของนิติบุคคลในการที่จะต้องนำเสนอพยานหลักฐานเพื่อหักล้างข้อสันนิษฐาน นอกจากนั้น

บทบัญญัติดังกล่าวยังส่งผลให้กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลต้องตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยไม่จำเป็นต้องมีพยานหลักฐานตามสมควรในเบื้องต้นว่ากรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้น ได้ร่วมกระทำความผิดกับนิติบุคคลนั้นหรือไม่ กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง ผู้ร้องจึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง หรือไม่

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๕ (๑) หรือไม่ เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเป็นกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดิน ได้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง หรือไม่ กรณี จึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๕ (๑) ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๑๗ (๑๘) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิ และเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยวรรคสอง บัญญัติว่า ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิ ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่า จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสองนี้ เป็นข้อสันนิษฐาน อันมีที่มาจากหลักสิทธิมนุษยชน ดังปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ ๑๑ ที่ว่า บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีความผิดอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย และผู้นั้นได้รับหลักประกันทั้งหลายที่จำเป็นในการต่อสู้คดี และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ ๑๔.๒ ที่ว่า

บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด อันถือเป็นหลักการพื้นฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาสากลที่ว่าบุคคลทุกคนมิใช่ผู้กระทำความผิดอาญา เพื่อเป็นหลักประกันแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาที่รัฐให้การรับรองแก่บุคคลทุกคนที่จะไม่ถูกลงโทษทางอาญา จนกว่าจะมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด และเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ที่ได้รับการยอมรับในนานาอารยประเทศ

สำหรับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและศีลธรรม ซึ่งบุคคลผู้สร้างสรรค์พึงได้รับจากผลงานสร้างสรรค์ อันเกิดจากการเป็นผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น จึงต้องมีมาตรการคุ้มครองด้านลิขสิทธิ์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการพัฒนาและการขยายตัวของเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมของประเทศและระหว่างประเทศ และเพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานในด้านวรรณกรรม ศิลปกรรม และงานด้านอื่น ๆ รวมทั้งมีบทกำหนดโทษหากมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้ และสำหรับกรณีนิติบุคคลกระทำความผิดมีบทบัญญัติให้กรรมการหรือผู้จัดการเป็นตัวการร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลตามมาตรา ๗๔ ที่บัญญัติว่า ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย

เห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ มีวัตถุประสงค์ให้ดำเนินคดีแก่กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคล โดยให้ถือว่าเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลด้วย จึงเป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดของจำเลย โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งของจำเลยก่อน เป็นการนำการกระทำความผิดของบุคคลอื่นมาเป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐานให้จำเลยมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา เนื่องจากการสันนิษฐานว่าถ้าผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ก็ให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นต้องร่วมรับผิดกับนิติบุคคลผู้กระทำความผิดด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดของนิติบุคคลดังกล่าว โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงการกระทำหรือเจตนาของกรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นว่ามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลอย่างไร คงพิสูจน์แต่เพียงว่า

นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้และจำเลยเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้น เท่านั้น กรณีจึงเป็นการสันนิษฐานไว้แต่แรกแล้วว่า กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้น ได้กระทำความผิดร่วมกับนิติบุคคลด้วย อันมีผลเป็นการผลักระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ไปยังกรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้น บทบัญญัติมาตราดังกล่าวจึงเป็นการสันนิษฐานความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข มิใช่การสันนิษฐานข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดเพียงบางข้อหลังจากที่โจทก์ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหา และยังขัดกับหลักนิติธรรมข้อที่ว่าโจทก์ในคดีอาญาต้องมีภาระการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบของความผิด นอกจากนี้ บทบัญญัติมาตราดังกล่าวยังเป็นการนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาให้ต้องตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งทำให้บุคคลดังกล่าวอาจถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เช่น การถูกจับกุม หรือถูกคุมขัง โดยไม่มีพยานหลักฐานตามสมควรในเบื้องต้นว่าบุคคลนั้นได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับความผิดตามที่ถูกกล่าวหา บทบัญญัติมาตราดังกล่าวในส่วนที่สันนิษฐานความผิดอาญาของผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับความผิดนั้น จึงขัดต่อหลักนิติธรรมและขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๖ คน คือ นายวสันต์ สร้อยพิสุทธิ์ นายจรัญ ภักดีธนากุล นายเฉลิมพล เอกอรุ นายชัช ชลวร นายนุรักษ์ มาประณีต และนายบุญส่ง กุลบุปผา วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น โดยไม่ปรากฏว่ามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใดอย่างหนึ่งกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๓ คน คือ นายจรูญ อินทจาร นายสุพจน์ ไข่มุกด์ และนายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น โดยไม่ปรากฏว่ามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใดอย่างหนึ่งกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น มีปัญหาเกี่ยวกับ

ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง เป็นอันใช้บังคับมิได้
ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖

นายวสันต์ สร้อยพิสุทธิ์

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

นายเจริญ ภัคดีธนากุล

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายจรูญ อินทจาร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายเฉลิมพล เอกอรุ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายชัช ชลวร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายณรงค์ มาประณีต

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายบุญส่ง กุลบุปผา

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุพจน์ ไข่มุกด์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ นายวสันต์ สร้อยพิสุทธิ์ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๕๗/๒๕๕๕

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” การที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ บัญญัติว่า “ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย” เป็นการบัญญัติให้กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยกับการกระทำของนิติบุคคลนั้น เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่เป็นผลให้ผลกการพิสูจน์ไปยังกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคล แม้ข้อสันนิษฐานดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาดก็ตาม แต่ตามหลักกฎหมายทั่วไปทางอาญามีเจตนารมณ์ที่จะรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา จึงต้องมีข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นไม่มีความผิด อันสอดคล้องกับหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ทำให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า ในคดีอาญาโจทก์มีภาระการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบแห่งความผิด ศาลจึงจะลงโทษจำเลยได้ โดยจำเลยอาจนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนหรือไม่ก็ได้ การที่ให้จำเลยต้องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองเพื่อให้พ้นผิด นับว่าเป็นผลร้ายแก่จำเลย วิธีการเช่นนี้ขัดต่อหลักกฎหมายทั่วไปทางอาญาดังกล่าว ทำให้โจทก์มีภาระการพิสูจน์แต่เพียงว่าจำเลยเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลที่กระทำความผิดเท่านั้น

ซึ่งแทบไม่มีข้อโต้แย้งในข้อเท็จจริงดังกล่าวเนื่องจากการจดทะเบียนไว้ต่อทางการแล้ว แทนที่โจทก์จะต้องนำสืบพิสูจน์ด้วยว่าจำเลยคนใดมีส่วนร่วมกระทำความผิดอย่างไร ซึ่งไม่น่าจะมีความยากลำบากในการแสวงหาพยานหลักฐานแต่อย่างใด การบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวย่อมขัดต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญด้วย เพราะในการถูกดำเนินคดีอาญา อย่างน้อยก็ต้องหาหลักฐานมาประกันตัวทั้งในชั้นพนักงานสอบสวนและในชั้นพิจารณา และยังต้องหาทนายความมาช่วยแก้ต่างเพื่อให้พ้นจากข้อสันนิษฐานตามกฎหมายซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายอีกไม่น้อย ทั้งการที่กฎหมายตั้งข้อสันนิษฐานไว้เช่นนี้ย่อมทำให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการดำเนินคดีแก่บุคคลเหล่านี้ในแบบเหมาหมด คือสอบสวนเพียงให้ปรากฏว่าผู้ต้องหาเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลซึ่งกระทำความผิดเท่านั้น แล้วฟ้องต่อศาลทั้งหมด ปล่อยให้จำเลยไปหาพยานหลักฐานมานำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายเพื่อให้พ้นผิด หากหาพยานหลักฐานไม่ได้ก็ต้องรับโทษ การที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ บัญญัติให้กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคล เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยกับการกระทำของนิติบุคคลนั้น จึงเป็นการสันนิษฐานไว้แต่แรกแล้วว่า กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลได้กระทำความผิดร่วมกับนิติบุคคลนั้นด้วย ซึ่งการออกพระราชบัญญัติประเภทนี้ ก็มักจะใช้เหตุผลทำนองเดียวกันว่า พยานหลักฐานต่าง ๆ จะอยู่กับฝ่ายจำเลยเป็นส่วนใหญ่ จึงผลักระบายให้จำเลยเป็นฝ่ายพิสูจน์ตนเองให้พ้นผิด โดยอ้างว่าจำเลยเป็นฝ่ายรู้ข้อเท็จจริงมากกว่า ทั้งยังอ้างว่าการกระทำดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมของประเทศ และระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเหตุผลทั่วไปที่รัฐใช้เป็นข้ออ้างในการออกกฎหมายที่มีลักษณะเช่นนี้ การผลักระบายการพิสูจน์ความผิดในคดีอาญาไปให้จำเลย นอกจากจะเป็นการขัดต่อหลักกฎหมายทั่วไปทางอาญาดังกล่าวแล้ว ยังขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดอีกด้วย

ด้วยเหตุดังกล่าวมา จึงมีความเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

นายสันต์ สร้อยพิสุทธิ์

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ นายเจริญ ภัคดีธนากุล ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๕๗/๒๕๕๕

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) เป็นข้อสันนิษฐานที่ถูกกำหนดขึ้นโดยผลของกฎหมายรัฐธรรมนูญ อันมีที่มาจากหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งถือเป็นหลักการพื้นฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาสากลที่ว่า บุคคลทุกคนมิใช่ผู้กระทำผิดทางอาญา เพื่อเป็นหลักประกันแห่งสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาที่รัฐให้การรับรองแก่บุคคลทุกคนที่จะไม่ถูกลงโทษทางอาญา จนกว่าจะมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์หักล้างได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำผิดจริง โดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควร นอกจากนี้หลักการของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายรัฐธรรมนูญดังกล่าวยังเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ที่ได้รับการยอมรับทั้งในนานาอารยประเทศและในระดับระหว่างประเทศ ดังปรากฏจาก ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ ๑๑ (๑) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๖๖ (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ ๑๔-๒ เป็นต้น

หลักการของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์นี้ ประเทศไทยได้รับรองให้ปรากฏไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ และในรัฐธรรมนูญฉบับต่อมาทุกฉบับจนถึงฉบับปัจจุบันซึ่งได้รับรองหลักการดังกล่าวไว้ในมาตรา ๓๔ วรรคสอง หมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยบัญญัติว่า

“ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” อันมีเจตนารมณ์เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของบุคคลซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามีให้ต้องตกอยู่ในฐานะเป็นผู้กระทำความผิดก่อนที่จะได้รับการพิสูจน์ความผิดจากโจทก์

สำหรับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มีเจตนารมณ์เพื่อให้ความคุ้มครองป้องกันผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและศีลธรรม ซึ่งบุคคลพึงได้รับการสร้างสรรค์ผลงานอันเกิดจากการเป็นผู้คิดค้นลงมือทำหรือเป็นผู้ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานนั้นด้วยการใช้สติปัญญา ความรู้ความสามารถ และความวิริยะอุตสาหะของตน เพื่อรองรับการพัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ และเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานในสาขาต่าง ๆ ให้มีประโยชน์มีคุณค่าและแพร่หลายมากยิ่งขึ้น อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยบทบัญญัติมาตรา ๗๔ แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติความรับผิดของนิติบุคคลและผู้บริหารนิติบุคคลไว้ เพื่อลงโทษผู้บริหารนิติบุคคลทุกคนในกรณีที่นิติบุคคลนั้นกระทำความผิดโดยให้ถือว่าเป็นตัวการร่วมกระทำความผิดกับนิติบุคคลด้วย โดยมาตรา ๗๔ บัญญัติว่า “ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย”

กรณีปัญหาว่าบทบัญญัติมาตรา ๗๔ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคสอง หรือไม่ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคสอง มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด จนกว่าโจทก์จะมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวได้ อันเป็นหลักการพื้นฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักนิติธรรมและสิทธิมนุษยชน ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดทางอาญาของจำเลยโดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งของจำเลยก่อนเลย แต่กลับนำเอาการกระทำของผู้อื่นมาเป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐานให้จำเลยต้องรับผิดและรับโทษทางอาญา โดยบทบัญญัติมาตรา ๗๔ วางข้อสันนิษฐานว่า ถ้านิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่

จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย กล่าวคือโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงการกระทำหรือเจตนาของกรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลว่ามีส่วนร่วมในการกระทำความผิดกับนิติบุคคลแต่อย่างใด คงพิสูจน์เพียงว่านิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้และจำเลยเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลดังกล่าวเท่านั้น ซึ่งไม่เกี่ยวกับการกระทำหรือเจตนาของกรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลที่กระทำความผิดแต่อย่างใด กรณีจึงเป็นการสันนิษฐานไว้ก่อนว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นได้กระทำความผิดด้วย อันมีผลเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ไปยังกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้นทั้งหมดทุกคน บทบัญญัติดังกล่าวจึงถือเป็นการสันนิษฐานความผิดของจำเลยในคดีอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข มิใช่สันนิษฐานข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดเพียงบางข้อหลังจากที่โจทก์ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำบางอย่าง บางประการอันเกี่ยวกับความผิดตามที่จำเลยถูกกล่าวหาแล้วเท่านั้น จึงขัดต่อหลัก Presumption of Innocence ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง เพราะมาตรา ๓๙ วรรคสอง ได้วางหลักไว้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลเหล่านั้นได้กระทำความผิดตามกฎหมาย ทั้งยังเป็นการขัดต่อหลักการพื้นฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาและหลักนิติธรรม ซึ่งมีหลักการว่า ในคดีอาญาโจทก์มีภาระต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำความผิดของจำเลย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลยโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควร โดยจำเลยไม่จำเป็นต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ดังนั้น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ในส่วนที่สันนิษฐานความผิดทางอาญาของจำเลยโดยไม่ปรากฏว่าจำเลยได้กระทำการใดเกี่ยวกับความผิดนั้นด้วยเลย คงอาศัยเพียงสถานะของจำเลยเท่านั้นเป็นเงื่อนไขแห่งข้อสันนิษฐานจึงเป็นการสันนิษฐานที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามมาตรา ๖

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเห็นว่าบทบัญญัติมาตรา ๗๔ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานความผิดทางอาญาของจำเลยโดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไขขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖

นายจรัญ ภัคดีธนากุล

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน

ของ นายจรูญ อินทจาร ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๕๗/๒๕๕๕

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔
วรรคสอง หรือไม่

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๔ บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา
ที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้
ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น
เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๑๗๔ ก่อนนำพยานเข้าสืบ โจทก์มีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีโจทก์ คือแถลงถึง
ลักษณะของฟ้อง อีกทั้งพยานหลักฐานที่จะนำสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย เสร็จแล้วให้โจทก์
นำพยานเข้าสืบ

เมื่อสืบพยานโจทก์แล้ว จำเลยมีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีจำเลย โดยแถลงข้อเท็จจริง
หรือข้อกฎหมายซึ่งตั้งใจอ้างอิง ทั้งแสดงพยานหลักฐานที่จะนำสืบ เสร็จแล้วให้จำเลยนำพยานเข้าสืบ

เมื่อสืบพยานจำเลยเสร็จแล้ว โจทก์และจำเลยมีอำนาจแถลงปิดคดีของตนด้วยปาก หรือหนังสือ
หรือทั้งสองอย่าง

ในระหว่างพิจารณา ถ้าศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องสืบพยานหรือทำการอะไรอีก จะสั่งงดพยาน
หรือการนั้นเสียก็ได้

มาตรา ๒๒๗ ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำผิดนั้น

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

มาตรา ๗๔ ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย

ความเห็น

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญา มิให้ต้องรับโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่บุคคลนั้นกระทำความผิด โดยการห้ามนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีโทษทางอาญาไปลงโทษหรือเพิ่มโทษย้อนหลังแก่การกระทำที่มีอยู่ก่อนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับ และตราบทที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไม่เป็นผู้ที่กระทำความผิด ดังนั้น จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับปวงชนชาวไทย นอกเหนือจากมีสิทธิในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดอาญาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยหรือไม่ก็ตาม

สำหรับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่ผู้สร้างสรรค์พึงได้รับจากผลงานอันเกิดจากการเป็นผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น โดยมีการปรับปรุงมาตรการคุ้มครองด้านลิขสิทธิ์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการพัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ และเพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานในด้านวรรณกรรม ศิลปกรรม และงานด้านอื่น ๆ โดยได้บัญญัติบทกำหนดโทษกรณีนิติบุคคลกระทำความผิดไว้ในมาตรา ๗๔ ว่า “ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย” บทบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์ให้ดำเนินคดีเพื่อลงโทษกรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลที่นิติบุคคลนั้นกระทำความผิดด้วย โดยให้ถือว่าผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลเป็นตัวการด้วยกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓

พิจารณาแล้ว เห็นว่า การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ นั้น เป็นการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นการทำลายขวัญและกำลังใจของผู้สร้างสรรค์งานที่คิดค้นหรือสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ดังนั้น บทสันนิษฐานความรับผิดของจำเลยในคดีอาญาย่อมมีส่วนสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ไม่ให้เกิดการเอาใจเอาเปรียบหรือแย่งชิงเอาผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาชญากรรมประเภทนี้มีลักษณะพิเศษกว่าอาชญากรรมทั่วไป กล่าวคือ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นอาชญากรรมที่หาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยค่อนข้างยาก เนื่องจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลยจะอยู่ในความรู้เห็นของจำเลยเป็นส่วนใหญ่ จึงจำเป็นต้องมีข้อสันนิษฐานความรับผิดของจำเลยเป็นเครื่องมือผ่อนภาระของฝ่ายโจทก์ในการพิสูจน์ความผิดของจำเลย และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ นั้น เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลสามารถพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย ย่อมแสดงให้เห็นว่าข้อสันนิษฐานความรับผิดของผู้แทนนิติบุคคลดังกล่าวไม่ใช่บทสันนิษฐานเด็ดขาด แต่เป็นเพียงข้อสันนิษฐานเบื้องต้นที่สามารถพิสูจน์หักล้างได้ โดยกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้นจะต้องนำสืบหรือมีภาระในการพิสูจน์ว่ามีได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ซึ่งเหมือนกับคดีอาญาโดยทั่วไปที่จำเลยหรือผู้ต้องหาจะต้องนำสืบพิสูจน์ว่าตนเองมิได้กระทำความผิดมิได้เป็นบทสันนิษฐานความผิดของผู้แทนนิติบุคคลโดยเด็ดขาดตั้งแต่แรกเริ่มคดี หากแต่โจทก์จะต้องพิสูจน์ให้เข้าเงื่อนไขที่จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานในเบื้องต้นว่านิติบุคคลดังกล่าวเป็นผู้กระทำความผิดเสียก่อน หลังจากนั้นฝ่ายจำเลยจึงมีภาระการพิสูจน์ ซึ่งเป็นเรื่องที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย และในระหว่างการพิจารณาคดีผู้ต้องหาหรือจำเลยยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดตามกฎหมาย

เนื่องจากนิติบุคคลเป็นบุคคลที่สมมุติขึ้นเพื่อให้มีสถานะทางกฎหมาย นิติบุคคลไม่สามารถที่จะทำการใด ๆ ได้ด้วยตนเอง ต้องให้บุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคลเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน ดำเนินการต่าง ๆ แทนนิติบุคคลนั้น และด้วยเหตุที่นิติบุคคลไม่อาจที่จะกระทำความผิดอาญาได้ด้วยตนเอง แต่กระทำความผิดโดยเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้บริหารของนิติบุคคลนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติจึงบัญญัติข้อสันนิษฐานให้ผู้บริหารของนิติบุคคลมีความผิดและต้องรับโทษเช่นเดียวกับนิติบุคคลนั้นในการกระทำความผิดอาญา ซึ่งมีใช้การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันจะขัดหรือแย้งต่อหลักความเสมอภาคตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานในคดียังคงได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

นายจรรุญ อินทจาร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน

ของ นายเฉลิมพล เอกอรุ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๕๗/๒๕๕๕

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” บทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย มิให้ต้องตกอยู่ในฐานะเป็นผู้กระทำความผิด ก่อนที่ศาลจะพิพากษาว่ามีความผิด โดยวางข้อสันนิษฐานในคดีอาญาไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ข้อสันนิษฐานดังกล่าว เรียกว่า ข้อสันนิษฐานความบริสุทธิ์ (presumption of innocence) ของจำเลย ในคดีอาญา ซึ่งเป็นหลักการที่นานาประเทศล้วนยึดถือ ทั้งเป็นหลักสิทธิมนุษยชนที่มีการระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ ๑๑ (๑) ว่า “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่าทำผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี” และในข้อ ๑๔.๒ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีว่า “บุคคลทุกคน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด”

ส่วนพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองป้องกันผลประโยชน์ ทั้งทางเศรษฐกิจและศีลธรรม ซึ่งผู้สร้างสรรค์พึงได้รับจากผลงานสร้างสรรค์อันเกิดจากการเป็นผู้ทำ หรือก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น จึงมีการปรับปรุงมาตรการคุ้มครองด้านลิขสิทธิ์

ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาและขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมของประเทศ และระหว่างประเทศและเพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานในด้านวรรณกรรม ศิลปกรรม และงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มีบทบัญญัติกำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดไว้ด้วย และสำหรับกรณีนิติบุคคลกระทำความผิด มาตรา ๗๔ บัญญัติว่า “ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย” พิจารณาแล้ว เห็นว่า ในส่วนที่บทบัญญัตินี้กำหนดให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิด เป็นการวางข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ถ้านิติบุคคลกระทำความผิด บุคคลเหล่านี้ก็เป็นผู้ร่วมกระทำผิดด้วย เป็นการสันนิษฐานความผิดของจำเลยโดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาของจำเลยว่าร่วมกระทำความผิดกับนิติบุคคลอย่างไร คงพิสูจน์แต่เพียงว่านิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และจำเลยเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลเท่านั้น ภาระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ตกเป็นของจำเลยที่จะต้องพิสูจน์ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย บทบัญญัติมาตรานี้เป็นการสันนิษฐานความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข จึงเป็นการตรงกันข้ามกับหลักข้อสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้ถือว่า กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น โดยไม่ปรากฏว่า มีการกระทำหรือเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

นายเฉลิมพล เอกอรุ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ นายชัช ชลวร ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๕๗/๒๕๕๕

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๕๕ กรณีพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ ซึ่งบัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นนิติบุคคล ให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น โดยศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติมาตรา ๕๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคสอง เนื่องจากพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ เป็นข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบของบุคคล โดยกำหนดให้รับผิดจากสถานะของบุคคลที่มีตำแหน่งเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลไม่ต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งของกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นก่อน และเป็นการกำหนดให้รับโทษเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นซึ่งหมายถึงนิติบุคคลที่กระทำความผิด

สำหรับประเด็นในคดีนี้ พิจารณาแล้ว พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ บัญญัติว่า ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้น เป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้น ได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย มาตรา ๗๔ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคน

ของนิติบุคคลเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคล เมื่อมีกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งหมายความว่า หากนิติบุคคลกระทำความผิดและรับโทษทางอาญาให้สันนิษฐานว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนได้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลด้วย ซึ่งหมายถึงต้องรับโทษทางอาญาเช่นเดียวกันกับนิติบุคคลนั้น ดังนั้น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ จึงเป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้บุคคลต้องรับผิดอาญาจากการกระทำความผิดของบุคคลอื่น อันเนื่องมาจากสถานะของบุคคล โดยไม่ปรากฏว่ามีการกระทำ หรือมีเจตนาร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคล แม้ว่าความในตอนที่ท้ายของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ที่บัญญัติให้กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลไม่เป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคล หากพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำของนิติบุคคลนั้นก็ตาม แต่ก็เป็นการผลักภาระการพิสูจน์ โดยนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางอาญาในลักษณะของการสันนิษฐานว่าเป็นผู้มีความผิด ดังนั้น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ จึงเป็นบทบัญญัติที่มีหลักการกำหนดความรับผิดทางอาญาของบุคคลทำนองเดียวกันกับกรณีของบทบัญญัติพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ และเป็นบทบัญญัติที่มีการสันนิษฐานไว้ก่อนว่ากรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลมีความผิด ซึ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

นายชัช ชลวร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ นายอนุรักษ์ มาประณีต ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๕๗/๒๕๕๕

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ดินบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย”

ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด”

เห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ บัญญัติกรณีที่ดินบุคคลกระทำความผิดให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย คำว่า “ให้ถือว่า” กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดกับนิติบุคคลนั้น เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในทางที่เป็นโทษแก่จำเลยมีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดของจำเลย โดยโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ถึงการกระทำหรือเจตนาของกรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นว่ามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดของนิติบุคคล คงพิสูจน์แต่เพียงว่านิติบุคคลกระทำความผิดเท่านั้น เป็นการสันนิษฐานไว้ในเบื้องต้นเลยว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นได้กระทำความผิดด้วย แล้วผลักภาระในการพิสูจน์ไปให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ว่ามิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๔ วรรคสอง ที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีความเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง

นายบุรีรักษ์ มาประณีต

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ นายบุญส่ง กุลบุปผา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๕๗/๒๕๕๕

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๓๔ มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔
วรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓
ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยวรรคหนึ่งให้การรับรองว่า
บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด
และกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่
กระทำความผิดมิได้ วรรคสองรับรองว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด
บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย
ในคดีอาญาโดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า
เป็นผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นหลักประกันแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญา
ที่รัฐให้การรับรองแก่บุคคลที่จะไม่ถูกลงโทษทางอาญาจนกว่าจะมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่า
เป็นผู้กระทำความผิดและเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรม

สำหรับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ ตรารัฐธรรมนูญฉบับโดยยกเลิกพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์
พ.ศ. ๒๕๒๑ และมีการปรับปรุงมาตรการคุ้มครองด้านลิขสิทธิ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อรองรับ
การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมของประเทศและระหว่างประเทศและ
เพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานในด้านวรรณกรรม ศิลปกรรมและงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น
โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ คือ กำหนดความหมายของคำว่า “ผู้สร้างสรรค์” หมายความว่า ผู้ทำหรือ

ผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ คำว่า “ลิขสิทธิ์” หมายความว่า ลิขสิทธิ์แต่ผู้เดียวที่จะทำการใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น โดยหมวด ๑ ว่าด้วยลิขสิทธิ์ กำหนดให้งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ได้แก่ งานสร้างสรรค์ ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์หรือแผนกศิลปศาสตร์ ของผู้สร้างสรรค์ไม่ว่างานดังกล่าวจะแสดงออกโดยวิธีหรือรูปแบบอย่างใด กำหนดการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ การคุ้มครองลิขสิทธิ์ อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ กำหนดการละเมิดลิขสิทธิ์ ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ หมวด ๒ ว่าด้วยสิทธิของนักแสดง หมวด ๓ ว่าด้วยการใช้ลิขสิทธิ์ในพฤติการณ์พิเศษ หมวด ๔ ว่าด้วยคณะกรรมการลิขสิทธิ์ หมวด ๕ ว่าด้วยลิขสิทธิ์และสิทธิของนักแสดงระหว่างประเทศ หมวด ๖ ว่าด้วยคดีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และสิทธิของนักแสดง หมวด ๗ ว่าด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่ และหมวด ๘ ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ซึ่งมีบทบัญญัติกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา กล่าวคือ การกระทำที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยการทำซ้ำหรือดัดแปลง การเผยแพร่ต่อสาธารณชน ซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่ได้รับอนุญาต (มาตรา ๒๗) หรือการกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งกระทำต่อโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ หรือสิ่งบันทึกเสียง (มาตรา ๒๘) หรือกระทำต่องานแพร่เสียงแพร่ภาพ (มาตรา ๒๙) หรือกระทำต่อโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (มาตรา ๓๐) หรือละเมิดสิทธิของนักแสดง (มาตรา ๕๒) เป็นต้น

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่นิติบุคคล กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วม กระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็น หรือยินยอมด้วย” แล้ว เห็นว่า เป็นบทบัญญัติในหมวด ๘ ว่าด้วยบทกำหนดโทษโดยกำหนดให้กรรมการ หรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่ามิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยกับการกระทำของนิติบุคคลนั้น การบัญญัติกฎหมายในลักษณะเช่นนี้ก็เนื่องมาจากเมื่อจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคลขึ้นแล้วนิติบุคคลย่อมมีสิทธิ และหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ดังได้บัญญัติหรือ กำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง แต่การดำเนินการใด ๆ ของนิติบุคคลและความประสงค์

ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาในตำแหน่งกรรมการ ผู้จัดการ หรือตำแหน่งอื่น ๆ ตามประเภทของนิติบุคคลนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวเป็นข้อสันนิษฐาน ตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดของกรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นและ เป็นการผลักระการพิสูจน์โต้แย้งหรือหักล้างข้อสันนิษฐานนั้นไปให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนโดยโจทก์ เพียงแต่นำสืบว่านิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น จึงย่อม กระทบกระเทือนต่อสิทธิของคุณในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง ที่บัญญัติไว้ว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” ซึ่งเป็นหลักการที่ให้ความคุ้มครองบุคคลที่ถูกดำเนินคดีโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และในกระบวนการพิจารณาของศาลและโดยผลของหลักการดังกล่าวในคดีอาญา โจทก์จึงมีภาระต้องนำสืบ การกระทำของจำเลยให้ครบทุกองค์ประกอบแห่งความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือเมื่อโจทก์กล่าวหาว่า จำเลยกระทำความผิด โจทก์ต้องสืบพิสูจน์ให้สมฟ้องหรือเป็นหน้าที่ของโจทก์ต้องนำพยานเข้าสืบ เพื่อพิสูจน์ความผิดตามฟ้องก่อนเสมอไป และกรณีที่โจทก์ต้องนำสืบว่ามีกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษ ตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล โจทก์ต้องมีพยานหลักฐานซึ่งอย่างน้อยต้องทราบว่าการ กรรมการหรือผู้จัดการผู้ใดเป็นผู้กระทำการนั้น ๆ เป็นรายบุคคลอยู่แล้ว การที่กฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐาน ให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้นด้วย ย่อมมี ผลกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง ต่อกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้น ซึ่งมีได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของนิติบุคคล และแม้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายจะกำหนดให้มีการพิสูจน์ว่าตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยในการกระทำความผิด ของนิติบุคคลนั้นก็ตาม แต่ก็ยังเป็นบทบัญญัติที่เป็นการผลักระการให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเกินกว่าความจำเป็น ทั้ง ๆ ที่ภาระการพิสูจน์ความผิดเช่นนี้ต้องเป็นของโจทก์ นอกจากนี้ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายดังกล่าว ย่อมมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของคุณเพราะอาจถูกจับกุม ต้องเสียเวลาและทรัพย์สินเพื่อการประกันตัว และแม้จะพิสูจน์ในภายหลังได้ว่ามิได้รู้เห็นหรือยินยอม ในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นก็ตาม แต่สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของคุณนั้นก็ ได้ถูกล่วงละเมิดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวแล้ว ดังนั้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิด

กับนิติบุคคลนั้นโดยไม่ปรากฏว่ามีการกระทำหรือเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น
มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔
ในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น
โดยไม่ปรากฏว่ามีการกระทำหรือเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น
มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

นายบุญส่ง กุลบุปผา

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ นายสุพจน์ ไข่มุกด์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๕๗/๒๕๕๕

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ เป็นบทบัญญัติอยู่ในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมาตรา ๓๔ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” บทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญา มิให้ต้องรับโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่บุคคลนั้นกระทำความผิด และตราบเท่าที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไม่เป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำความผิดมิได้ ซึ่งเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดอาญา และเป็นสิทธิพื้นฐานที่บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครอง หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘ ข้อ ๑๑ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๖๖ ข้อ ๑๔ และข้อ ๑๕

สำหรับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ ตราขึ้นเนื่องจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว ดังนั้น บทบัญญัติต่าง ๆ จึงไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการพัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรมของประเทศและระหว่างประเทศ สมควรที่จะได้มีการปรับปรุงมาตรการคุ้มครองด้านลิขสิทธิ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวและเพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งาน

ในด้านวรรณกรรม ศิลปกรรม และงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น รวมทั้งมีบทกำหนดโทษหากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์กำหนดไว้ ทั้งนี้ มาตรา ๗๔ ซึ่งเป็นบทบัญญัติในหมวด ๘ บทกำหนดโทษ บัญญัติว่า “ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ แล้วเห็นว่า เป็นบทบัญญัติถึงกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิด ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลด้วย ทั้งนี้ มีข้อยกเว้นที่กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนจะไม่ต้องร่วมรับผิดกับนิติบุคคลหากสามารถพิสูจน์ได้ว่า ตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยในการกระทำของนิติบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่า ได้กระทำความผิดนั้น

บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดตัวบุคคลผู้ที่จะต้องรับผิดชอบในทางอาญาร่วมกับนิติบุคคล เนื่องจากนิติบุคคลเป็นบุคคลสมมุติขึ้นตามกฎหมาย นิติบุคคลจะไม่สามารถกระทำการใด ๆ ได้ด้วยตัวของนิติบุคคลเอง หรือไม่สามารที่จะก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกได้เลย หากปราศจากบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคล หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้น ซึ่งอาจได้แก่กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคล โดยหลักการบุคคลที่ศาลจะพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิด ศาลจะต้องมีการนำเสนอพยานหลักฐานให้สืบสงสัยในเหตุ ๒ ประการคือ ประการแรก มีการกระทำที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดขึ้นจริงหรือไม่ และประการที่สอง จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้นจริงหรือไม่ ทั้งนี้ ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗ บัญญัติไว้ นอกจากนี้ มาตรา ๑๗๔ ยังได้บัญญัติถึงการสืบพยานหลักฐานในความผิดทางอาญาว่า ก่อนนำพยานเข้าสืบโจทก์มีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีโจทก์ คือแถลงถึงลักษณะของฟ้องอีกทั้งพยานหลักฐานที่จะนำสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย เสร็จแล้วให้โจทก์นำพยานเข้าสืบ และเมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว จำเลยมีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีจำเลย โดยแถลงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายซึ่งตั้งใจอ้างอิงทั้งแสดงพยานหลักฐานที่จะนำสืบ เสร็จแล้วให้จำเลยนำพยานเข้าสืบ นอกจากนี้ หากโจทก์ประสงค์ที่จะให้ศาลยุติธรรมพิพากษาลงโทษกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลให้รับผิดชอบร่วมกับนิติบุคคล โจทก์ก็ต้องบรรยายฟ้องให้เห็นถึงพฤติการณ์ของกรรมการหรือผู้จัดการที่ได้ร่วมกันกระทำความผิด

ซึ่งจะต้องมีคำร้องทุกข์กล่าวโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีคำขอให้ศาลมีคำพิพากษา ลงโทษกรรมการหรือผู้จัดการที่เป็นตัวการด้วย ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๔๑๐/๒๕๔๖ ที่สรุปความได้ว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ มีเจตนารมณ์ให้ดำเนินคดีเพื่อลงโทษกรรมการ หรือผู้จัดการของนิติบุคคลที่นิติบุคคลนั้นกระทำความผิดด้วย โดยให้ถือว่าร่วมกระทำความผิดกับนิติบุคคล เป็นตัวการด้วยกันตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๘๓ แต่ความเป็นนิติบุคคลของบริษัทจำเลยที่ ๑ เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากจำเลยที่ ๒ ที่มีฐานะเป็นกรรมการ ประกอบกับความรับผิดชอบในทางอาญา เป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้กระทำความผิด ดังนั้น เมื่อหนังสือมอบอำนาจให้ร้องทุกข์ระบุให้ดำเนินคดีแก่จำเลยที่ ๑ เท่านั้น จึงไม่มีผลที่จะให้ถือได้ว่าโจทก์ร่วมร้องทุกข์ให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีแก่จำเลยที่ ๒ ด้วย แม้ว่าในขณะที่ฟ้องทุกข์โจทก์ร่วมยังไม่รู้จักชื่อกรรมการของบริษัทจำเลยที่ ๑ ว่าเป็นจำเลยที่ ๒ แต่ก็มีสิทธิ ที่จะร้องทุกข์ให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีแก่กรรมการของบริษัทจำเลยที่ ๑ โดยเพียงแต่ระบุตำแหน่งไว้ได้ กรณีจึงถือไม่ได้ว่าโจทก์ร่วมได้ร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีแก่จำเลยที่ ๒ ภายในอายุความแล้ว

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญามีหลักกฎหมายอยู่ว่า บุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาล จะมีคำพิพากษาว่า บุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น เมื่อโจทก์ฟ้องกล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิด ถ้าจำเลยให้การปฏิเสธ ภาระการพิสูจน์ย่อมตกอยู่แก่โจทก์เสมอ โจทก์จึงมีหน้าที่ในการนำพยานหลักฐาน เข้าสืบก่อนเพื่อให้ศาลได้เห็นว่าเป็นการกระทำที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเกิดขึ้นจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น จะมีข้อยกเว้นก็เฉพาะกรณีที่จำเลยให้การยอมรับตามฟ้องโจทก์ แต่อ้างเหตุบรรเทาโทษ เช่น กระทำด้วยความจำเป็นหรือวิกลจริต หรือเหตุลดหย่อนโทษ เช่น กระทำความผิดโดยบันดาลโทสะ และกรณีที่กฎหมายสันนิษฐานไว้เบื้องต้นไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด เช่น พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. ๒๔๗๘ มาตรา ๖ ที่บัญญัติว่า ผู้ใดอยู่ในวงการเล่นอันขัดต่อบท แห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือขัดต่อข้อความในกฎกระทรวง หรือใบอนุญาตซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเล่นด้วย ฯ ทั้งสองกรณีนี้ภาระการพิสูจน์ย่อมตกอยู่แก่จำเลย

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ แล้วเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าว ไม่ได้เป็นบทที่สันนิษฐานความผิดของกรรมการหรือผู้จัดการทุกคนตั้งแต่แรกเริ่มคดี หากแต่เป็นบท ที่กำหนดไว้แต่เพียงว่า ให้กรรมการหรือผู้จัดการเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดกับนิติบุคคลนั้น กล่าวคือ โจทก์ยังคงต้องมีหน้าที่ในการพิสูจน์ให้ศาลได้เห็นว่าเป็นนิติบุคคลดังกล่าวเป็นผู้กระทำความผิดเสียก่อน

ซึ่งในการพิสูจน์ความผิดของนิติบุคคลนั้น เนื่องจากนิติบุคคลเป็นบุคคลสมมุติขึ้นตามกฎหมายดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ดังนั้น การพิสูจน์ความผิดของนิติบุคคล โจทก์ก็ย่อมจะต้องพิสูจน์จากการสั่งการหรือการกระทำของบุคคลใดหรือไม่สั่งการหรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการหรือผู้จัดการซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นนั่นเอง และเมื่อฝ่ายโจทก์ได้นำพยานหลักฐานเข้าสืบให้ศาลได้เห็นความผิดเสร็จแล้ว ฝ่ายจำเลยคือนิติบุคคล ซึ่งหมายถึงกรรมการหรือผู้จัดการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในนามของนิติบุคคลนั้น และกรรมการหรือผู้จัดการที่ถูกฟ้องคดีให้เป็นผู้ร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลก็สามารถนำพยานหลักฐานเข้าสืบพิสูจน์เพื่อให้ศาลได้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของฝ่ายจำเลยได้อย่างเต็มที่ การต่อสู้คดีของนิติบุคคลจึงเป็นการต่อสู้คดีของกรรมการหรือผู้จัดการในฐานะกระทำในนามนิติบุคคล และการต่อสู้คดีของกรรมการหรือผู้จัดการที่ถูกฟ้องคดีให้ร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลนั้นไปด้วย หากใช่เป็นกรณีที่ฝ่ายโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้เห็นเฉพาะความผิดของนิติบุคคลแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยโจทก์ไม่ต้องนำสืบพิสูจน์เพื่อให้ศาลเห็นว่า กรรมการหรือผู้จัดการได้กระทำความผิดดังกล่าวกับนิติบุคคลด้วยหรือไม่ และในส่วนของกรรมการหรือผู้จัดการหากพิสูจน์ได้ว่า ไม่ได้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดไม่มีส่วนรู้เห็นหรือยินยอมด้วยในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ก็ไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลแต่อย่างใด

ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ บัญญัติถึงกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น จึงมิใช่กรณีที่สันนิษฐานความผิดของกรรมการหรือผู้จัดการนั้นไว้ก่อนเพราะคำว่า “ให้ถือว่าเป็นผู้ร่วมกระทำความผิด” มิได้หมายถึงว่า “สันนิษฐานว่าเป็นผู้มีความผิดแล้ว” ที่จะต้องถูกปฏิบัติเยี่ยงผู้กระทำความผิดอันจะเป็นการขัดต่อหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดอาญา และขัดต่อสิทธิพื้นฐานที่บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครอง อันจะเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงมีความเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

นายสุพจน์ ไข่มุกด์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ นายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๕๗/๒๕๕๕

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง หรือไม่

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๙ บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

มาตรา ๗๔ ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการ หรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำ ของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย

ความเห็น

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในหมวด ๓ เรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิ ในกระบวนการยุติธรรม โดยบัญญัติคุ้มครองสิทธิของประชาชนว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า

ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ยังไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาที่ถึงที่สุดว่ากระทำความผิดสาระสำคัญของมาตรา ๓๙ วรรคสอง จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาและจำเลยยังไม่มี ความผิดจนกว่าจะได้พิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาและจำเลยให้ชัดเจนก่อน ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรมที่ประเทศจำเป็นต้องมีและเป็นหลักการพื้นฐานในระบบกฎหมายที่สำคัญที่ได้รับการยอมรับในนานาอารยประเทศและระดับระหว่างประเทศ กล่าวคือบุคคลทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใดย่อมเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย บุคคลทั้งหลายย่อมไม่ต้องถูกลงโทษหากไม่ได้กระทำการอันผิดกฎหมาย บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งปวงของรัฐบาลและฝ่ายปกครองจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเช่นกันและจะต้องไม่กระทำการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของราษฎรตามอำเภอใจ หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจ และเจ้าพนักงานตามกระบวนการยุติธรรมทุกชั้นตอนมีภาระการพิสูจน์ว่าบุคคลใด ๆ กระทำความผิดในคดีอาญา

นอกจากนั้น มาตรา ๓๙ วรรคสอง นี้เป็นข้อสันนิษฐานที่มีที่มาจากหลักสิทธิมนุษยชน ดังปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ ๑๑ ที่ว่า “บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีความผิดอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย และผู้นั้นได้รับหลักประกันทั้งหลายที่จำเป็นในการต่อสู้คดี” อันถือเป็นหลักการพื้นฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาสากลที่ว่า บุคคลทุกคนมิใช่ผู้กระทำความผิดอาญา เพื่อเป็นหลักประกันแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาที่รัฐให้การรับรองแก่บุคคลทุกคนที่จะไม่ถูกลงโทษทางอาญาจนกว่าจะมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกมีพันธกรณีอยู่ด้วย

สำหรับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ ตราขึ้นโดยเหตุผลเพื่อให้การรับรองสิทธิตามธรรมชาติ และเป็นความชอบธรรมหรือเป็นธรรมของเจ้าของผลงานทางปัญญา โดยเป็นการคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์มิให้ถูกละเมิด เพราะผู้สร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ ได้ทุ่มเทในการใช้สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการสร้างสรรค์ผลงานออกสู่สาธารณชนย่อมต้องได้รับประโยชน์จากสิ่งที่ตนคิดสร้างสรรค์ และควรมีสิทธิป้องกันผู้อื่นจากการนำสิ่งที่มี การสร้างสรรค์นั้นไปใช้โดยที่เจ้าของไม่ได้อนุญาต หากต้องการจะนำไปใช้ก็ควรได้รับอนุญาตและจ่ายค่าตอบแทนในการใช้สิทธิด้วย และในทางเศรษฐกิจนั้น

การสร้างสรรคงานบางอย่างจำเป็นต้องใช้การลงทุนสูง ดังนั้น ผู้ที่ลงทุนควรจะได้รับประโยชน์จากการที่ตนได้ลงทุนสร้างสรรคงานนั้น การสร้างสรรคคือการสร้างความก้าวหน้าให้แก่สังคม หากไม่มีการคุ้มครองงานสร้างสรรค ก็เหมือนการทำลายคุณค่าของการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ การที่บุคคลใดนำเอาความคิดของผู้ประดิษฐ์ไปแสวงหาประโยชน์ โดยไม่มีอำนาจจึงถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอย่างร้ายแรงเทียบได้กับการลักทรัพย์ของผู้อื่น หรือการเป็นโจรสลัด นอกจากนี้ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา กลายเป็นประเด็นสำคัญ ในการติดต่อทางการค้าระหว่างประเทศ การละเว้นเพิกเฉยต่อความคุ้มครอง อาจนำไปสู่ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติได้ อย่างไรก็ตาม การเผยแพร่งานไปสู่คนจำนวนมากจะทำให้เกิดความเชื่อมโยงกันได้ระหว่างชนชั้นในชาติ ทำให้สังคมมีความมั่นคงยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงมีความเห็นว่าการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของงานในช่วงระยะเวลาหนึ่งและหลังจากนั้น ควรให้ผลงานนั้นตกเป็นสมบัติสาธารณะที่สังคมสามารถใช้ประโยชน์จากงานนั้นได้

อย่างไรก็ตาม การที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ บัญญัติว่าในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้น เป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยนั้นเป็นบทบัญญัติที่มีหลักการอันชอบด้วยเหตุผล ดังนี้

นิติบุคคลเป็นเพียงบุคคลที่กฎหมายสมมุติขึ้นให้มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา ฉะนั้น การกระทำและการแสดงเจตนาใดของนิติบุคคลจึงจำเป็นต้องกระทำโดยผู้แทนนิติบุคคล นิติบุคคลโดยสภาพไม่อาจกระทำความผิดที่มีโทษอาญาได้ด้วยตนเอง แต่ต้องอาศัยการกระทำของผู้แทนนิติบุคคลที่กระทำในนามของนิติบุคคลทั้งสิ้น ดังนั้น ความผิดที่นิติบุคคลกระทำจึงมีที่มาจากผู้แทนนิติบุคคล อันเป็นบุคคลธรรมดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๐ วรรคสอง ความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล และในการที่นิติบุคคลต้องรับผิดชอบนั้นก็ต้องการพิสูจน์โดยฝ่ายโจทก์ในการพิจารณาคดีแล้วว่าการกระทำความผิดของนิติบุคคลซึ่งเป็นจำเลยและมีการกระทำความผิดโดยกรรมการผู้จัดการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลแล้ว ดังนั้น การที่มาตรา ๗๔ บัญญัติให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น อันเป็นการสันนิษฐานข้อเท็จจริงว่าผู้นั้นรู้เห็นเกี่ยวข้องกับการกระทำผิด มิใช่เป็นการสันนิษฐานความผิดแต่อย่างใด จึงเป็นการบัญญัติที่ชอบแล้ว

อย่างไรก็ตาม กรณีที่กรรมการบางคนมิได้มีส่วนรู้เห็นกับการกระทำความผิดนั้นด้วย มาตรา ๗๔ จึงได้บัญญัติให้การผ่อนคลายเป็นให้ทางแก้ไขเยียวยาแก่กรรมการผู้นั้น ด้วยการชี้แจงให้ข้อมูลกับเจ้าพนักงาน ตามกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ในขั้นต้นก่อนถูกกล่าวหาได้ เพื่อหักล้างข้อเท็จจริงที่กฎหมายสันนิษฐานไว้ว่า ตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดนั้นด้วย ซึ่งหากพิสูจน์ได้ก็ย่อมไม่ต้องถูกจับกุม กล่าวหา สอบสวน หรือสั่งฟ้องโดยไม่ต้องไปพิสูจน์ในชั้นศาลเท่านั้น การบัญญัติกฎหมายในลักษณะเช่นนี้จึงมีเหตุผล และชอบธรรมแล้ว ดังนั้น เมื่อพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับแก่ประชาชนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน มิได้กระทบต่อความเสมอภาคในทางกฎหมาย และมีได้เป็นการเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรม และทั้งได้บัญญัติถึงการผ่อนคลายเป็นผลบังคับของมาตรานี้ไว้เพียงพอเพียงแล้ว มาตรา ๗๔ นี้จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง

ดังนั้น เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ แล้วจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิแก่ประชาชนว่า ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาที่ถึงที่สุดว่ากระทำความผิด ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาและจำเลยยังไม่มี ความผิด จนกว่าจะได้พิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาและจำเลยให้ชัดเจนก่อน ในขณะที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ บัญญัติให้กรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่า กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย แต่โจทก์ยังมีหน้าที่หรือภาระ การพิสูจน์ว่านิติบุคคลกระทำความผิดโดยบุคคลเหล่านั้นซึ่งเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้น จึงมีหลักการที่สอดคล้องกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง ไม่มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

นายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ